

FROM HEADWINDS TO TAILWINDS

The 2026 National Budget Speech comes at a pivotal moment for South Africa's economy.

Budget articles
February 2026

BUDGET ARTICLES
Vernacular translation

#TrustedWithTheFuture | saica.org.za

CONTENTS

Ukushoda kokusetshenziswa kwemithetho kusithinta kanjani isabelomali sikazwelonke	3
Pono ea keketseho ea lekhetho 2026: ho leru ka monyetla oa lekhome manama	5
Ikamva lokuthotyelwa kwerhafu	8
Selo se se godimo ga go tlhoka tiro mo lefatsheng.....	11
Izinkulungwane ziphile ngaphandle kothando, akekho noyedwa oke waphila ngaphandle kwamanzi	14
Sal daar 'n "B" in die begroting wees?	16

UKUSHODA KOKUSETSHENZISWA KWEMITHETHO KUSITHINTA KANJANI ISABELOMALI SIKAZWELONKE

"Umthetho akuwona umthetho ongenawo unswinyo, futhi unswinyo alusona isijeziso ngaphandle kokuthi siphokelelwe."

Ngalesi simiso somthetho osekuyisikhathi eside sikhona, u-Lesedi Seforo, onguMholi Wokumela Intelu kanye Nomthetho Wentela we-SAICA, uhlola ukuthi izindlela zokuphokelela umthetho ezibuthakathaka ziqhubeka kanjani nokubukela phansi Isabelomali Sikazwelonke saseNingizimu Afrika.

Yize isivinini esivumelekile eNingizimu Afrika sisuka ku-60 km/h siye ku-120 km/h, abashayeli abaningi bangase bangasinaki, ngaphandle uma indawo kwaziwa ukuthi igadwe ngamakhamera noma amaphoyisa omgwaqo futhi abaphula umthetho bahlawuliswa noma baboshwe. Lokhu kufanekisa amazwi omunye uRon Brackin, owake wadlala: "Imithetho engenamiphumela ephokelelwe imane nje iyiziphakamiso."

INingizimu Afrika ayibukeki ngendlela ebukeka ngayo njengamanje ngoba sishoda ngemithetho eyanele. Omasipala bebesesimweni esibi iminyaka eminingi naphezu kokuthi uhlelo lukahulumeni wasekhaya lulawulwa yimithetho ehlukeni engaphezu kuka-200¹, eminingi yayo equkethe isikhathi sasejele noma izinhlawulo njengeziziziso zokungaziphathi kahle ngokwezimali. Nokho akuvamile ukuzwa ngabaphathi bezimali noma izimenenja zikamasipala ezidonsa izigwebo zasejele noma zikhokha inhlawulo enkulu ngokwephula le mithetho.

Kokubili uMthetho Wokuphathwa Kwezimali Zikahulumeni kanye noMthetho Wokuphathwa Kwezimali Zomasipala zidinga izikhulu eziphendula imibuzo kuhulumeni ukuthi zikhokhe ama-invoyisi zingakapheli izinsuku ezingama-30 ziwatholile. Kodwa-ke, imininingwane ekhishwe nguMnyango Wezezimali Kazwelonke ngoMbaso wezi-2025 ikhombise ukuthi omasipala bafinyelela lokhu okuhlosiwe ngamaphesenti ayishumi kuphela wesikhathi. U-81% wama-invoyisi akhokhwe kuphela ngemva kwezinyanga ezi-3. Uhulumeni kazwelonke nowezifundazwe nabo abakhululekile kulokhu kusebenza kabi, yingakho ungqongqoshe wezeziMali ephawule "isiko lokungakhokhi, hhayi ngomasipala kuphela kodwa yizo zonke izinhloko zombuso..." enkulumweni yakhe yeSabelomali sangowezi-2023. Naphezu kwalokhu, asikaze sizwe ngezikhulu zikahulumeni ezibekwa amacala futhi zishushiswe ngokungaziphathi kahle kwezimali ngenxa yokuphikelela kokwehluleka ukukhokhela abakweletwayo ngesikhathi.

Ngenkathi iNingizimu Afrika ifakwa ohlwini olumpunga yi-Financial Action Task Force (FATF) ngowezi-2023, sakwazi ukumisa ngokushesha nokuchibiyela umthetho ukuze kubhekwe kahle nokuxhashazwa kwemali kanye noxhaso lwamaphekula. Kodwa ukwenza umthetho kuyingxenye elula - ukuqinisa umthetho yilapho sidonsa kanzima khona.

Kodwa-ke, lapho ithimba lokuhlola le-FATF livame ukuvakashela iNingizimu Afrika phakathi kuka-2023 no-2025 ukuze lihlale inqubekelaphambili eseyenziwe, ukugxeka okungaguquki ebelinakho kwakuwukuntuleka kophenyo nokushushiswa ngempumelelo ngamacala

---

¹ https://static.pmg.org.za/250410Review_of_the_White_Paper_on_Local_Government-4-4.pdf

okushushumbisa imali, ikakhulukazi lawo axhumene neKhomishini kaZondo kanye ne-State Capture. Nakuba manje sesiphumile ohlwini olumpunga, yisikhathi kuphela esizosho ukuthi kuzokwenzekani mayelana nalawa macala.

Uma kwethulwa iSabelomali Sikazwelonke sonyaka minyaka yonke, sivame ukugxila ekushodeleni kwezimali ezibekelwe imfundo, ingqalasizinda yamanzi nogesi, izibonelelo zikahulumeni, amaholo odokotela nothisha abasha, njll. Futhi kufanele. Kodwa omunye uyazibuza ukuthi izicelo zomphakathi zemali eyengeziwe azibukelwa phansi ngokwezinga elithile yini ngenxa yokwehluleka ukuphoqelesa imithetho efuna ukuba kushushiswe izikhulu zikahulumeni ngenxa yokungaziphathi kahle kwezimali.

Umbuzo owodwa okufanele sizibuze wona uthi: Ngabe kunendaba ngempela yini ukuphikisana ngokunikeza umuntu u-R100 vs R120 uma lowo muntu ezosebenzisa u-R80 kuphela ngenxa yokungaphathwa kahle kwezimali?

PONO EA KEKETSEHO EA LEKHETHO 2026: HO LERU KA MONYETLA OA LEKHOME MANAMA

Ka puo ea tekanyetso e le haufi, Pieter Faber, Hlooho ea SAICA bakeng sa Lekhetho, o fana ka tlhahlobo e qaqileng ea mathata a sebopeho le mekhoha ea lekeno e tla susumetsa moralo oa lichelete oa selemo sena.

Keketseho ea lekhetho ka ho hōla ha bracket lilemong tse 15 tse fetileng, empa haholo-holo ho tse fetileng tse peli lilemo ho pholletsa le lihlopha tsohle tsa lekhetho, li li qala ho loma meputso ea lapeng ka thata ho pholletsa le lihlopha tsa meputso. Bareki ba tlas'a khatello e phahameng ka ho fetisisa ea lichelete ho tloha lilemong tse leshome tse fetileng mme sente e 'ngoe le e 'ngoe ea eketseha. Seo sechaba sohle se batlang ho se tseba ke hore, na re tla fumana phomolo kapa esita le bohloko bo eketsehileng ba keketso ea lekhetho ho #Budget2026?

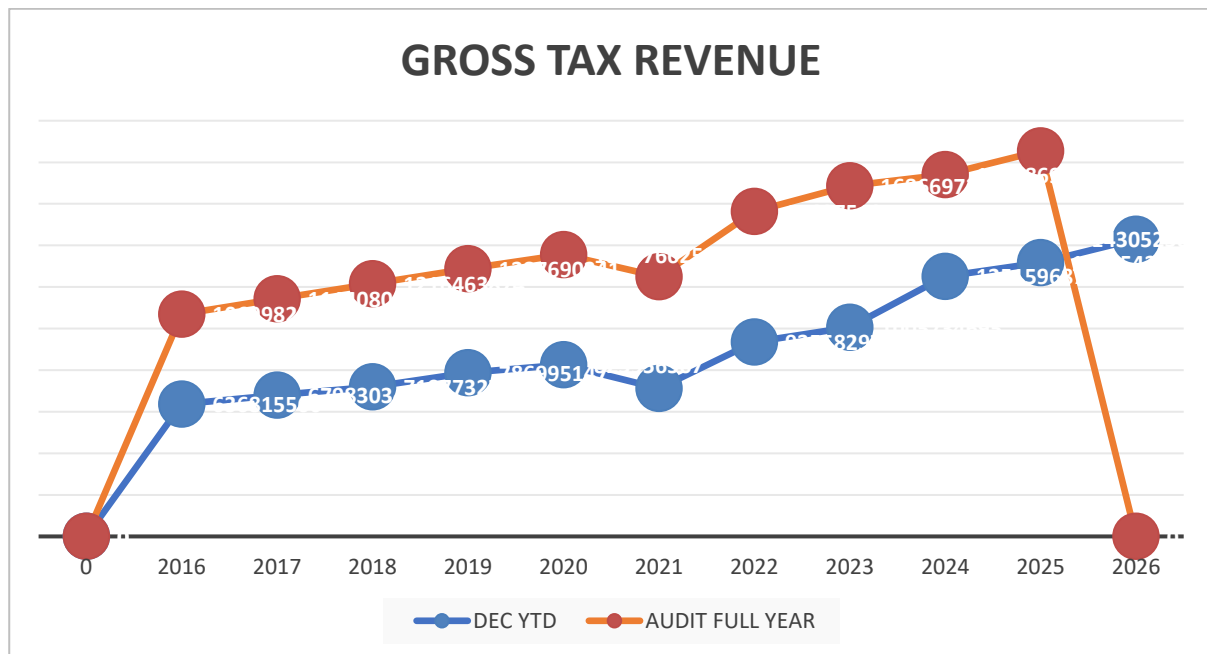
Ha tekanyetso ea naha ea hau ea R2,3 libilione e ntse e batla 15 ho 30 bilione li-rands, hoinga mehala ena e ntse e fetoha ho feta joaloka ho bolela esale pele boemo ba leholimo.

Kahoo, joaloka setsebi sa boemo ba leholimo se sheba likoti tse phahameng le tse tlaase le mekhoha ea boemo ba leholimo e koalang, kahoo ka lekhetho re sheba li-indicators tse seng kae tsa bohlokoa ho bolela esale pele "temo ea leholimo ea lekhetho".

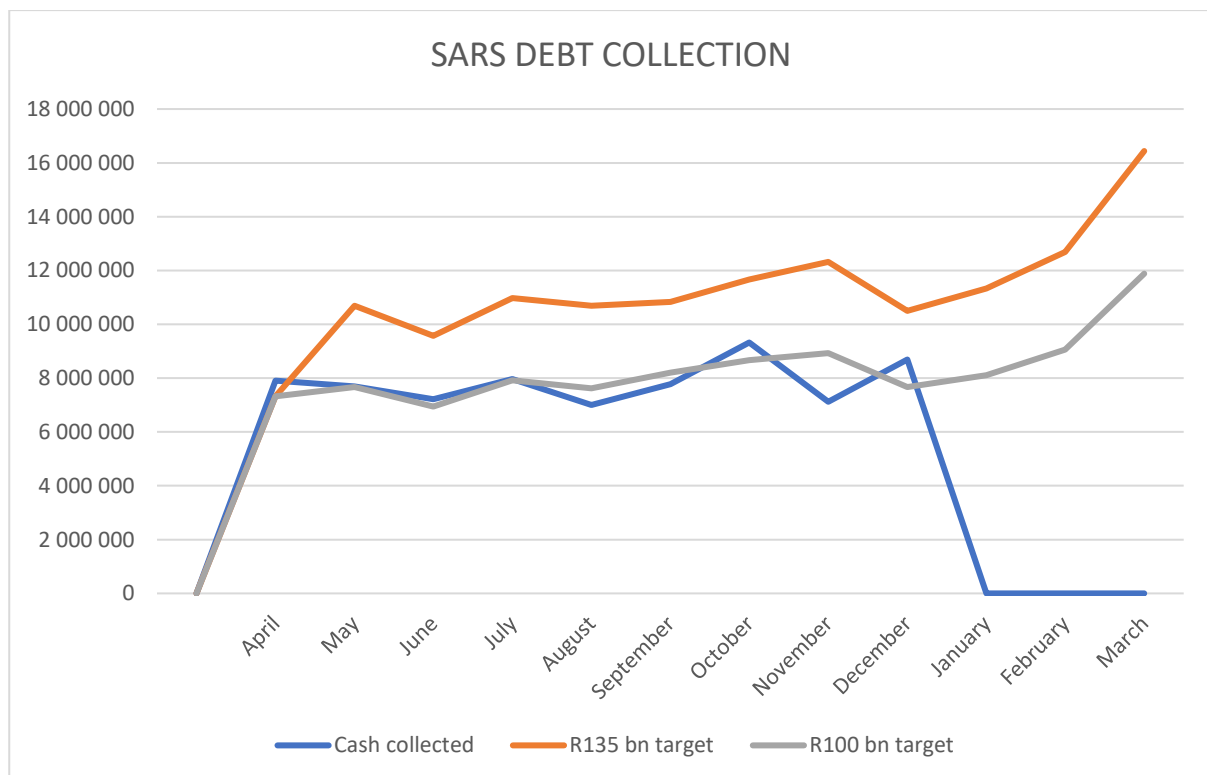
Lekeno ke metric ea pele. E entsoe ka lekeno la lekhetho la selemo (motheong oa chelete) e leng tebello ea ho nkoa ha lekhetho la chelete ea hajoale le phokotso e tšepisitsoeng ea buka ea mekoloto ea nalane ea SARS.

Ho ipapisitsoe le mekhoha ea pokello ea lekhetho ea chelete bakeng sa Tshitwe YTD ho feta lilemong tse leshome tse fetileng (ntle le COVID), SARS e tla bokella pakeng tsa R1,98 (average bakeng sa lilemo tse 10) mme R2,01 libilione (average bakeng sa ea ho qetela tse peli lilemo). Sena se tla ba ka tlase ho tekanyetso e ntlafalitsoeng ea R2,05 libilione mme se tla kenyelletsa leha e le efe ea lipakane tse atolositsoeng tsa pokello ea R35 bilione.

Ho na le "setulo se batang se tlisang pula" setulong sena se chesang se ka bang teng pele selemo sa lichelete sa Hlakubele 2026 se fela, 'me seo ke phello e ntle ho tsoa ho litheko tse ntseng li eketseha tsa thepa. Khauta feela e tlohile ho \$3000 ho ea ho \$5000 ka 2025 (\$2000 ka 2024) mme ho tlalehiloe hore re ka bona ho fihla ho R20 bilione ka holimo (ke hore meputso le lekhetho la koporasi) bakeng sa 2025/2026. Haeba mokhoa ona o ka tšoarella bakeng sa 2026, o tla fa Letona la Lichelete tokoloho ea nakoana bakeng sa likhoeli tse 12 tse tlang (R60 bilione+ bakeng sa 2026/2027).

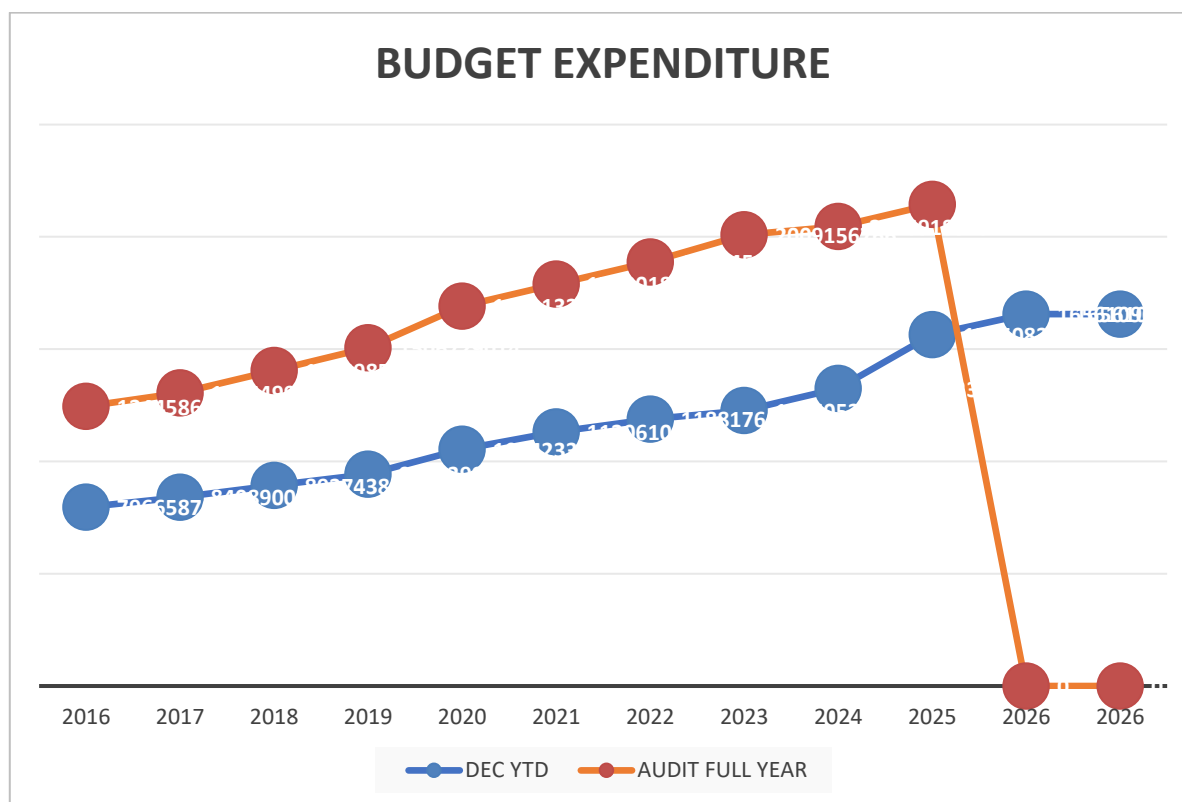
Lefapha la Matlotlo tsebetsong ea lona ea khoeli le khoeli ea mekoloto ea lekhetho le hlokomela hore Setsi sa Lekhetho sa Afrika Boroa (SARS) li tsepamisitsoe bakeng sa chelete e bokelletsoeng ea R100 bilione ho feta ea 2025, leha ho le joalo e boetse e netefatsa hore SARS e ke ke ea fihlela sepheo leha e le sefe se atolositsoeng sa R35 bilione.

Buka ya SARS ea mekoloto ha e na a tlhahlobo ea lilemo tsa mekoloto, kahoo ho hlaka hore na ke bokae ba mekoloto eo SARS e e bokelletse e neng e le ea nalane khahlanong le seo

e leng ea hajoale. Ka hore mekoloto ea lekhetho e sa tsotelleng e hōlile ka R108 bilione ka likhoeli tse 10 feela me joale e imena habeli ho feta kamoo e neng e le kateng ka 2022 (ho R523 bilione), tlhahlobo ea lilemo e ka ba molemo. Buka ea mekoloto ea lekhetho e ngangisanoang e imenne hararo nakong eona eo mme joale e ho R127 bilione, e hlakisang lipotso tse ling mabapi le hore na buka ea mekoloto ea SARS e ka bokelloa chelete e kae.

Leha ho le jwalo, SA Inc ha e na bothata ba lekeno, e na le bothata ba tshebediso. Ditsamaiso tsa YTD ho isa ho Tshitwe 2025 tsa phallo ya tjelele di bontsha tshebediso ho R2.26 (2025) – R2,54 trillion (lemo tse 10 average ntlele COVID) ha e bapisoa le tekanyetso ea sebele ea R2,31 libilione.

Selemong sena e tla ba teko ea bohlokoa hodima hore Letona ya Ditjhelete o ne a atlehile ho etsisa e taolo ya ditekanyetso le tshebediso jwaloka ka 2025. ZAR e matla le theolelo e tlase e boetse e entse hore sekoloto sa mmuso se be theko e tlase, se hlokomele poloko e eketsehileng e sa rerwang. Leha ho le jwalo, bokahodimo bona kes hodima mobu o sa tsitsang, haholo-holo le sepheo sa theolelo sa 3% se senngwang ke ESKOM, Transnet le mmuso wa lehae dipalo tse pedi eketseho.

Kahoo “bohloko ba pula ya lekgetho” bo bonahala bo sa bonahale, ho na le monyetla wa boemo ba lehodimo bo botle le “dithapana tsa phomolo ya lekgetho” ho matlafatsa, leha maru a ntse a le teng.

IKAMVA LOKUTHOTYELWA KWERHAFU

Njengoko uMzantsi Afrika usondela kwiNtetho yoHlahlo-lwabiwo-mali yonyaka, uSomaya Khaki, iNkokeli ye-SAICA yokuThetha iRhafu kunye noMthetho woLawulo, uphonononga ukuba ikamva lokuthotyelwa kwerhafu lilungiswa njani na ngesiseko sengeniso esithintelweyo kunye nokutshintsha kwezinto eziphambili zokunyanzeliswa.

Ngelixa indlela yeNtetho yoHlahlo-lwabiwo-mali yonyaka yaseMzantsi Afrika ihlala ilawula iingxoxo malunga nokunyuka kwerhafu okunokwenzeka, xa kujongwa isiseko serhafu esolulekileyo esikhatshwa neziganeko ezilandela ukunyuswa kwerhafu okucetywayo kulo nyaka uphelileyo, ingqwalasela iye yatshintsha kwenye indawo.

Ubungqina beenkcukacha-manani zerhafu zowama-2024/25 bubungqina bokuba isiseko serhafu sande kangakanani na, irhafu yengeniso yomntu igalela malunga ne-40% yengeniso iyonke, ngelixa irhafu yoshishino igalela i-17% kunye ne-VAT engama-25%. Esi siseko simxinwa sishiya indawo encinci yokulawula.

Kuqoqosho olukhula ngokuphantsi olufana nolwethu, ukunyanzeliswa, ngokuchasene nokwandiswa, kubonakala kuyindlela enokwenzeka ngakumbi, kunye nomzamo ohlangeneyo wokuququzelela ukuthotyelwa 'ngokuzithandela', kunye nemigudu egxininisekileyo kunye nokunyanzeliswa ngokuthe ngqo.

Ukwenziwa kwangoku ukuququzelela ukuthotyelwa

Ekomelezeni iphulo layo lokuthotyelwa 'ngokuzithandela', iNkonzo yeRhafu yoMzantsi Afrika (i-SARS) iye yandisa amalinge ayo okuphucula iindlela ezahlukeneyo zerhafu. Ngowama-2019 kuqaliswe ukwaziswa kokuqala kovavanyo lwe-auto kubahlawuli berhafu ngabanye, olwandiswe kakhulu ngo-2020- lukhawuleziswe ngokukhawuleza ngenxa yobhubhani we-COVID-19 (njengezinye izicwangciso zokuphucula).

I-SARS ikwathembela ngakumbi ekusetyenzisweni kobukrelekrele bokuzenzela (Artificial Intelligence – AI) ukuququzelela uqinisekiso oluqhutywa ngumngcipheko kunye nophicotho-zincwadi ukuchonga ukuphepha irhafu okunokubakho okanye ukutolikwa okungalunganga komthetho.

Noko ke, oku akunangxaki. Ukusetyenziswa kwe-AI ekuqinisekiseni kunye nophicotho-zincwadi kuye kwaba negalelo kubahlawuli berhafu abaninzi abafumana izicelo ezingenangqiqo zolwazi kunye nezicelo ezingahambelani neemeko ezithile zomhlawuli werhafu, kunye nomngcipheko wangempela wokuba abanye abahlawuli berhafu bahlolwe ngokungalunganga - okubangela iingxabano ezingeyomfuneko. Ezinye zazo zisenokuthabatha iinyanga, okanye iminyaka, ukuze zisonjululwe.

Ngenxa ye-injini yomngcipheko ebonisa iimbuyekezo ezininzi, kukwakho ukugqith' emgcezi koqinisekiso olungekahlawulwa xa kuthelekiswa nomthamo wabasebenzi uphononongo - okubangele ukuba iSARS ifune amaqela esithathu ukubaancedise ngoqinisekiso kunye nophicotho. Kwiimeko ezininzi, ukubuyiselwa kwemali kuyabandakanyeka kwaye oku akuhlalulwa de ukuqinisekiswa okanye ingxabano igqitywe. Ngelixa abakwaSARS benokuthi

kwiimeko ezininzi, iziphumo ngokusetyenziswa kwe-AI zincipha ekulweni ubuqhophololo kunye nokuphepha, kwabo bahlawuli berhafu abanyanisekileyo, nabathobelayo babhaqwe 'kwiwebhu' bengaqondanga, ezi nkukacha-manani azizisi ntuthuzelo (abanye basesichengeni sokuvala ishishini labo ngenxa yemicimbi yokuhamba kwemali ebangelwa koku).

Ukongeza, kukho iimfuno zokunika ingxelo zeqela lesithathu elona cebo liphezulu kukunani kwabemi kwangaphambili kunye nokuqinisekiswa okunqamlezileyo - injongo kukuba ekugqibeleni irhafu 'iyenzeka' kwizigidi zabarhafi baseMzantsi Afrika. Iimfuno zokunika ingxelo zeqela lesithathu, ngelixa zineenjongo ezintle, zibeke umthwalo owongezelelweyo wokuthobela kumaqela angaphandle afanelekileyo, kunye neendleko ezongezelelweyo zokuthobela.

Ukuqokelelwa kwamatyala njengendlela yonyanzeliso oluthe ngqo

U-SARS ngoku utyala imali engaphaya kwe-R500 yeebhiliyoni zeerandi kwityala lerhafu elingenakuphikiswa. Ukusukela ngo-Epreli ka-2025 ukuya ekupheleni kukaJanuwari ka-2026, i-SARS iqokelele malunga ne-R71 yeebhiliyoni zetyala elingenakuphikiswa kodwa kubonakala ngathi iya kusilela kummiselo wangoku. Ukuncedisa kolu phulo lokuqokelela, iSARS yaqesha abaqokeleli bamatyala abongezelelekileyo – bobabini abaqokeleli bamatyala kwiqela lesithathu kwakunye nabasebenzi bethutyana bakwaSARS.

Eli nyathelo libonisa utshintsho ukusuka ekuthobeleni imiqathango ukuya kusukelo olusebenzayo lwetyala lerhafu elingekahlawulwa. Ukongeza, i-SARS, ngesivumelwano namaQumrhu aLawulayo aQondwayo, iphumeze isivumelwano esikhawulezileyo sokuvumelana ngasekupheleni konyaka ophelileyo, nomhla wokugqibela wokufaka izicelo ngowama-31 kweyoMnga. Kukuqonda kwethu ukuba le nkqubo ayizange iphumelele iziphumo ezinqwenelekayo. Akukacaci ukuba le nkqubo iza kwandiswa na okanye ukuba ibhalansi yetyala elingenakuphikiswa iye yancitshiswa kangakanani na.

Izindululo zohlahlo lwabiwo-mali

UNondyebo weSizwe, kule minyaka imbalwa idlulileyo, wabele iibhiliyoni kwiphulo lokuphucula inkqubo yeSARS nokuthotyelwa kwemigaqo, egxile kumthamo wokuqokelelwa kwamatyala, ukuphuculwa kobuchwepheshe kunye nophicotho-zincwadi olwandisiweyo noqinisekiso.

I-SARS isandula kukhupha iphepha layo elimhlophe nge-SARS Modernization 3.0 – emisela izicwangciso zayo zokwakha iqonga lolawulo lwerhafu elikrelekrele elixhaswa yinzululwazi yedatha ne-AI ekhuthaza ukuthembana, ukusebenza kakuhle, kunye nokungafihli nto, iguqule uthethwano lwabarhafi kunye nabarhwebi, kwaye ibambebele ekuthotyelweni ngokuzithandela ngelixa isomeleza amandla onyanzeliso. Eyona nto iphambili koku kukucinga ukuba uninzi lwabahlawuli berhafu banyanisekile kwaye ukwenziwa kwale mihla kuya kukhokelela kunyanzeliso oluqinisekileyo oluchasene nokungathotyelwa ngabom. Ngaloo ndlela, sinokubona ulwabiwo-mali olongezelelweyo olubalulekileyo ukuququzelela oku.

Ngokwembono yomhlawuli werhafu, izicwangciso zexesha elizayo ze-SARS zibonisa imeko-bume yothotyelo engqingqwa, neempazamo zibhaqwa ngokukhawuleza, kunye namatyala

angekahlawulwa alandelwa ngokukhawuleza okukhulu. Ugxininiso luyashenxa ekunyuseni irhafu ukuya ekuqinisekiseni ukuba iRandi nganye esele ityala iyaqokelelwa.

Siyathemba ukuba ekuqukunjelweni kohambo lwe-3.0 yophuculo, siya kubona inkqubo yerhafu apho abahlawuli berhafu abanyanisekileyo bafumana ukuthotyelwa okulula, okukhawulezayo, nokuqondakalayo, ngeli lixa abo baphepha irhafu ngabom bechongwa ngokugqibeleleyo kwaye benoxanduva. Ngaloo ndlela, ukuqinisekisa ukuba umthwalo wokunyanzeliswa uwela kuphela kwabo bakhetha ukungadlali ngemithetho.

SELO SE SE GODIMO GA GO TLHOKA TIRO MO LEFATSHENG

Aforika Borwa e tshotse sereto se se sa fufegelweng sa go nna le seelo se se kwa godimo sa botlhokatiro mo lefatsheng. Kgatlhanong le lemorago le le tlhamaletseng le, Lisa Kahanovitz, Moeteledipele wa Kaelo ya Maloko a Lekgetho kwa Setheong sa Aforika Borwa sa Babalamatlotlo ba ba Kwadisitsweng (SAICA), o phutholola dipalo tsa bošeng tsa botlhokatiro le se di se senolang ka ga seemo sa mmaraka wa badiri.

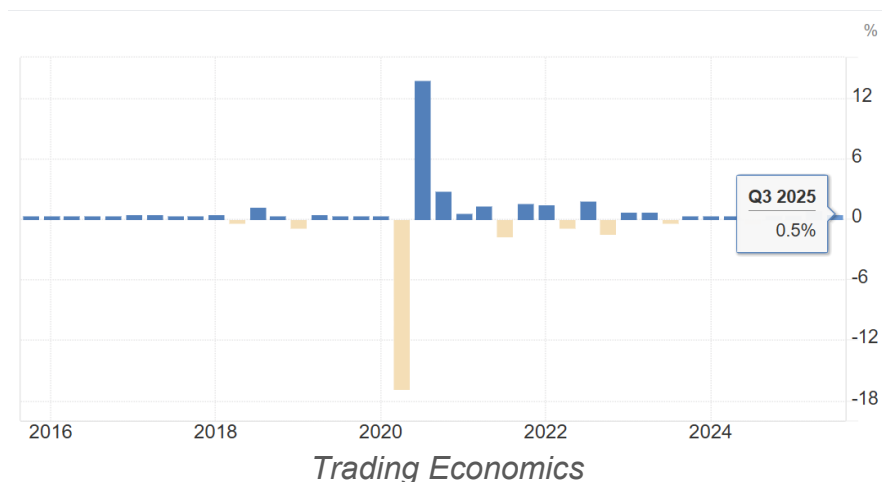
Go ya ka tekanyetso ya semmuso ya bošeng jaana, seelo sa botlhokatiro mo Aforikaborwa se ne se le magareng ga 42,9% go ya go 44,9% kwa bokhutlong jwa 2025/tshimologo ya 2026. Seelo seno se akaretsa badiri ba ba kgobegileng marapo ba e leng batho ba ba emisitseng go batla tiro, gantsi ba dumela gore ga go na bokgoni jo bo ka tlhokegang kgotsa jo bo ka nnang teng thapo). Ga di a akarediwa mo seelong sa semmuso sa botlhokatiro se e neng e le 31,9% mo pakeng eno mme ke karolo ya "badiri ba ba ka nnang teng".

Ngogola ka nako e le nngwe seelo sa semmuso sa botlhokatiro e ne e le 35,2% (go sa akarediwe badiri ba ba kgobegileng marapo) se se rayang gore go nnile le phokotsego ya botlhokatiro ka 3,3%. Le fa go ntse jalo, go ikaegilwe ka tlhaloso e e atelositsweng seelo sa botlhokatiro se oketsegile go tswa mo nakong e e tshwanang ya ngogola, se se rayang gore go na le badiri ba bantsi ba ba kgobegileng marapo. Se se ka raya gore tokafalo ya 3,3% e ka nna fela go tswa mo go batleng tiro go ya kwa go kgobegeng marapo jaanong le go sa tlhole go batla tiro. Seemo se se tlhomolang pelo. Go oketsa tšheri mo kukung e e folopileng, botlhokatiro jwa bašwa, go ya ka StatsSA, bo fitlheletse 58,5%.

Kerafo e e fa godimo e bontsha ka fao botlhokatiro bo tthatlogetseng kwa godimo ka teng mo dingwageng di le 10. Ee, COVID e ne ya diragala, mme go ne ga nna le tokafalo e kgolo morago ga moo. Motho o tshwanetse go botsa gore, go diragetseng?

Dikotara tse nne tse di fetileng tsa kgolo ya Palogotlhe ya Dikumo tsa Naga (GDP) tse Moporesitente Ramaphosa a buileng ka tsona mo Puong ya gagwe ya Maemo a Setšhaba ya 2026 ka maswabi ga di lebege di akaretsa kgolo ya ditiro. Ka jalo go ka direga gore go nnile le kgolo ya GDP mo go bao ba neng ba setse ba thapilwe mo dikotara tse nne tse, fela ga go na kgolo ya ditiro.

Motho a ka bona go tswa mo kerafong e e fa godimo gore kgolo ya GDP ya Aforika Borwa e ntse e le e e sa fetogeng mo dingwageng di le 10 tse di fetileng, kwa ntle ga go boela morago ga COVID.

Moporesitente o buile ka ga ditiro tse di tshamilweng ka Tlhotlheletso ya Tiro ya Moporesitente le tse di tshamilweng tsa balemirui, bašwa le batho ba ba golafetseng, fela seno se kopa potso; ditiro tse di tshamilwe mo pakeng efe?

Fa puso e ka tlhama ditiro di le 2.5million ka 2025 fela seo e ka nna segolo, mme fa ba ka tlhama ditiro tse dintsi jaana mo dingwageng di le lesome, ga se segolo jalo. Motho o tlhoka go akanyetsa setshwantsho ka botlalo jaaka ka metlha go tlhaloganya kang e e feletseng le boammaaruri jwa dipalo tseno.

Tshisinyo ya Moporesitente ke gore “fa kgwebo nngwe le nngwe e nnye le e e magareng mo Aforikaborwa e ka thapa motho a le mongwe wa tlaleletso, re tla tlhama ditiro tse dišwa di le dimilione di le 3”. Ka kgopolo, seno se a utlwala mme dikgwebo tse dintsi tse dinnye go ya go tse di magareng ga di na bophara jwa madi go dira seno mme mo mabakeng a le mantsi di kgaratlha go duela/go boloka badiri ba tsone ba ga jaana, di sa kgathale go duela motho yo mongwe.

Puso e ka dira ditshitshinyo go makala a poraefete, fela ba tlhoka go tsepamisa mogopolo mo go se se mo taolong ya bona ka tshamalalo. Aforika Borwa e ne e le mo ntlheng ya go fetoga ga go tlhama ditiro pele ga COVID ka jalo ka 2026, puso e tlhoka tota go goga mmutla mo hutsheng go fetola tsela ya ditiro mo nageng.

Kahanovitz o na le maikutlo a a tshwanang le a Moporesitente fa a ne a re “ke kang e e tshwenyang ya bosetšhaba gore batho ba le bantsi thata ba Aforika Borwa ba nna ba sa bereke, mme bašwa ba le bantsi thata ba kgaratlha go bona tiro ya bone ya ntlha.” Bothata ke gore dipalopalo di tlaa supa gore a se se rarabololwa ka mo go lekaneng ke puso kgotsa nnyaa. Mme ga jaana dipalopalo di mo mathateng a magolo, e leng se se ntseng se ntse jalo dingwaga di le dintsi. SAICA e tswelela go dumalana gore mo godimo ga tsotlhe, ikonomi e e nonofileng e ikaegile ka batho ba ba rutegileng sentle, ba ba nang le bokgoni le ba ba nang le bokgoni.” Fa go tla mo thutong ya boleng ya setšhaba, gape seno se mo diatleng tsa puso ka botlalo Ke

MaAforika Borwa a le mmalwa fela a a ka kgonang go duelela thuto ya poraefete, ka jalo maikarabelo ano a wela mo pusong.

Ke botsa potso e ke e boditseng ngogola ka nako e le nngwe: Ikonomi ya Aforika Borwa e tlile go thunya ka seelo se se kana kang sa botlhokatiro? Seelo seno se lekane leng go kgarametsa puso ya rona go tsaya kgato e e tsepameng le e e gagametseng? A puso e tlile go leta go bona gore go diragalang kgotsa go tla tsewa dikgato tse di tlhomameng? Tse ke dipotso tse di tsidifatsang tse re ka solofelang fela gore di bodiwa ke ba ba nang le maatla a go fetola seemo seno sa dilo go nna molemo.

IZINKULUNGWANE ZIPHILE NGAPHANDLE KOTHANDO, AKEKHO NOYEDWA OKE WAPHILA NGAPHANDLE KWAMANZI

Ngokumelene nalokhu, uNomvula Masehla, i-SAICA's Lead for Tax Thought Leadership, ubonisa ukukhula kwenkinga yamanzi eNingizimu Afrika; usongo manje oluphikisana nomzabalazo wesizwe osunesikhathi eside wokucishwa kukagesi.

Izwe elachitha iminyaka lilwela ukucishwa kukagesi kanye nokunqanyulwa kukagesi okuqhubekayo manje lizithola lisingeni yesibhakela libhekene nosongo oluyisisekelo lokuwa kokuvikeleka kwamanzi. Nakuba ukubhekana ngqo nalolu songo akuyona into entsha, ngokungafani nesomiso sango-2018 eKapa, inkinga yamanje yamanzi akuyona nje eyezwe lonke, kodwa futhi ibangelwa kakhulu abantu - ibangelwa ikakhulukazi ukuhluleka kwengqalasizinda yamanzi.

Uma amadamu egcwele, kodwa ompompi bayoma

Nakuba umuntu engenza ukuthula kalula ngokungabi namanzi ngenxa yokuthi awekho nhlobo, ompompi ababukayo bayoma kuyilapho amadamu amakhulu ehlala emazingeni anempilo kuyinto enzima ngokuphelele ukubhekana nayo. Nokho lena yinto okumele imindeni yaseNingizimu Afrika ivumelane nayo njengoba inkinga yamanzi ka-2024 - 2026 isiqalile.

E-Gauteng, isizinda sezimboni zesizwe, "ukuchithwa kwamanzi" sekuyigama lasekhaya. Izakhamuzi ngokuvamile zithola ompompi bazo bomile hhayi ngenxa yokuntuleka kwemvula, kodwa ngenxa yokuthi iziteshi zokuphampa ezigugayo zehlulekile, noma ngenxa yokuthi u-47.4% wamanzi ahlanzekile alahleka ngenxa yokuvuza nokwebiwa kudonse amadamu ngokushesha kunokuba angagcwaliswa kabusha.

Ukuvuza okuncane kuzocwilisa umkhumbi omkhulu

Inkinga yamanje iqhutshwa izici ezintathu eziyinhloko:

Okokuqala, ukusilela emuva kwezokulungisa: Iminyaka engamashumi eminyaka yoxhaso lwezimali lushiye izwe lisalele emuva ngesondlo esilinganiselwa ngaphezu kwezigidigidi ezingama-R400.

Okwesibili, ukuphatha budedengu komasipala: Omasipala abaningi bendawo abanalo ulwazi lwezobuchwepheshe kanye nezimali zokunakekela izindawo zokuhlana, okuholela ekuchithekeni kwendle engagezwanga emifuleni - inhlekelele eqokonyiswe yimibiko yakamuva yeGreen Drop.

Okwesithathu, ukufudukela kwabantu emadolobheni ngokushesha: Amadolobha afana neGoli neCenturion akhula ngokushesha kunokuba ingqalasizinda yawo yamanzi ingakwazi ukusekela, okuholela esimweni "sokudingeka okungaphezu kwamandla."

Izindleko zomuntu nezomnotho

Umthelela uzwakala kakhulu ngabasengozini. Ezindaweni zasemaphandleni, ukuntuleka kwamanzi ahlanzekile kuye kwabangela ukuqubuka ngezikhathi ezithile kwezifo ezibangelwa amanzi. Ngokomnotho, le nkinga isongela ukutholakala kokudla kanye nokukhiqizwa kwezimboni. Ngaphandle kwamanzi athembekile, imboni yezokukhiqiza kanye neyezimayini (umgogodla womnotho waseNingizimu Afrika) ibhekene nokuvalwa komsebenzi okungase kuphazamise ukukhula kwe-GDP.

Indlela eya phambili

Kunezinhlansi zethemba. Uhulumeni waseNingizimu Afrika useqalile ukuphatha ukuvikeleka kwamanzi njengento eseqhulwini ezweni lonke, usungula I-Ejensi Kazwelonke Yengqalasizinda Yemithombo Yamanzi ukuze ihehe abatshalizimali abazimele. Amaprojekthi afana ne-Lesotho Highlands Water Project Isigaba sesi-2 ekugcineni athola umfutho wokuqinisa ukuhlinzekwa kwesistimu yoMfula iVaal.

Nokho, ochwepheshe bayavuma ukuthi ubunjiniyela bubodwa ngeke buyixazulule le nkinga. INingizimu Afrika kufanele ikhuthaze isiko "lokuhlakanipha kwamanzi", yehlise kakhulu ukusetshenziswa komuntu ngamunye (okungaphezu kwesilinganiso somhlaba wonke), futhi ibambe izikhulu zendawo ukuba ziphendule ngezigidigidi zamanzi alahlekile. Umbuzo osezindebeni eziningi ezibhekene nosongo lokuphelelwa amanzi emzimbeni uthi: Ingabe ukuhlela, ukuqaliswa kanye nokuziphendulela kungakhuthaza ubudlelwano obuqinile phakathi kwabo?

SAL DAAR 'N "B" IN DIE BEGROTING WEES?

Terwyl die Suid-Afrikaanse Minister van Finansies voorberei om die 2026-begrotingsrede te lewer, neem die afwagting toe rondom die belastingmaatreëls wat aangekondig sal word om volhoubare inkomste vir die komende finansiële jaar en daarna te verseker.

Christian Wiesener, 'n lid van SAICA se subkomitee vir oordragprysbepaling en mededirekteur by KPMG, verduidelik dat oordragprysbepaling 'n prominente kwessie bly in beide Suid-Afrika en wêreldwyd, en dat in hierdie konteks die Organisasie vir Ekonomiese Samewerking en Ontwikkeling (OESO) se vereenvoudigings- en stroomlynmeganisme, bekend as "Bedrag B" en deel uitmaak van die Basis-erosie en winsverskuiwing (BEPS)-inisiatief, onlangs hernieuwe aandag getrek het.

Fokus op oordragpryse

Oordragprysbepaling is 'n komplekse belastinggebied en is van toepassing op grensoverschrijdende intragroeptransaksies tussen lede van multinasionale ondernemingsgroepe (MNO's). Die oorkoepelende beginsel is dat wanneer lede van die MNO met mekaar transaksies aangaan, hulle dit moet doen in ooreenstemming met die armlengtestandaard, wat wêreldwyd aanvaar word. Nietemin is oordragprysbepaling nie 'n presiese wetenskap nie, en dit is dikwels tegnies en uitdagend vir belastingbetalers om aan te toon dat grensoverschrijdende intragroeptransaksies in ooreenstemming met die armlengtestandaard aangegaan word. Daar kan dus ook beplanningsgeleenthede vir MNO-groepe wees, en daarom moet inkomste-owerhede oordragprysbepaling-nakoming afdwing om 'n potensiële erosie van die belastingbasis teen te werk.

Oordragprysbepaling is lank reeds geoormerk as 'n belastinggebied waar die potensiaal vir MNO-groepe om winste na jurisdiksies met lae belasting te verskuif, belastingowerhede 'n beduidende geleentheid belowe om belastinginkomste te verhoog. Dit is omdat oordragprysbepaling-uitdagings gewoonlik oor 'n paar jaar uitbrei en, indien suksesvol in sy uitdaging, die betrokke belastingowerheid 'n oordragprysbepaling-aanpassing maak wat lei tot addisionele inkomstebelasting, sowel as boetes en rente, en in sommige jurisdiksies ook 'n sekondêre aanpassing in die vorm van dividendbelasting of soortgelyk. Byvoorbeeld, dink aan 'n groothandel-distribusie-entiteit in Suid-Afrika wat aandele van sy buitelandse filiaal verkry en dit aan Suid-Afrikaanse derdeparty-kliënte verkoop. Indien die Suid-Afrikaanse Inkomstediens (SAID) die prysbepaling van hierdie transaksies betwis en aanvoer dat die aankoopprys nie op armlengte-ooreenkoms was nie en te hoog was², kan dit die entiteit se belasbare inkomste aanpas. Veronderstel SAID verhoog die belasbare inkomste van R20 miljard tot R26 miljard. In hierdie geval kan die bykomende inkomstebelasting, dividendbelasting (as 'n sekondêre aanpassing), rente en boetes maklik R2,6 miljard beloop. Selfs al maak die entiteit verlies, kan SAID steeds aansienlik baat vind. Dit is omdat, ten spyte daarvan dat geen inkomstebelasting betaalbaar is nie, dividendbelasting, rente en boetes steeds 'n onmiddellike kontantuitvloei tot gevolg sal hê.

---

² Die SAID sal 'n oordragprysaanpassing uitvoer indien die prys van 'n transaksie tussen verbonde persone (verwante partye) te hoog is (d.w.s. nie op armlengte-vlak nie), aangesien dit die belasbare inkomste in Suid-Afrika verminder.

Verder is nuwe metodes vir die bestuur of oplossing van oordragprysgeskille, soos Voorafprysooreenkomste en Arbitrasie, in Suid-Afrika en ander lande bekendgestel of word dit ontwikkel. Nog 'n benadering wat daarop gemik is om geskille te verminder en oordragprysbepaling te vereenvoudig, is die OESO se Bedrag B-vereenvoudigings- en stroomlynmeganisme. Terwyl Bedrag B help om oordragprysbepalingsreëls te verduidelik, bied dit ook inkomste-owerhede 'n betroubare inkomstestroom en beperk dit belastingbeplanningsgeleenthede vir besighede. So, wat is Bedrag B?

Die OESO het vir etlike jare aan 'n voorgestelde oplossing vir Bedrag B gewerk sedert die OESO-verklaring van 2021, toe 137 lande ooreengekom het oor die behoefte om die benadering te ontwikkel. In Februarie 2024, in lyn met die tydsraamwerk wat dit gestel het, het die OESO toe sy aanvanklike verslag vrygestel, waarin erken is dat verdere werk nog aan die gang was. Verdere opdaterings is dwarsdeur 2024 vrygestel, en die gekonsolideerde verslag is toe in Februarie 2025 gepubliseer (OESO 2025: https://www.oecd.org/en/publications/consolidated-report-on-amount-b_182b47ad-en.html).

Bedrag B is, eenvoudig gestel, 'n vereenvoudigde en vaartbelynde benadering wat 'n raamwerk bied om die toepassing van die armlengtebeginsel op basiese bemarkings- en verspreidingsaktiwiteite te vereenvoudig. Dit beteken dat Bedrag B in wese 'n voorgestelde bedryfsmarge (opbrengs op verkope) winsopslag vir sekere roetine-verspreidingsentiteite bied. Die benadering is beperk tot entiteite wat van 'n buitelandse geaffilieerde maatskappy koop en op 'n groothandelbasis aan derdeparty-kliënte verkoop. Terwyl sekere kleinhandelaktiwiteite toegelaat mag word, sal die betrokke entiteit die opbrengs ten opsigte van die groothandelaktiwiteit duidelik moet kan segmenteer. Verskeie aktiwiteite, benewens die groothandelaktiwiteit, sal egter daartoe lei dat Bedrag B nie van toepassing is nie (bv. die verskaffing van dienste, die handel in kommoditeite).

Die OESO het die reëls vir Bedrag B doelbewus breed ontwerp. Elke jurisdiksie kan kies hoe om Bedrag B te implementeer: óf as 'n elektiewe veilige hawe, wat in aanmerking komende belastingbetalers toelaat om te besluit of hulle die meganisme wil toepas, óf as 'n verpligte vereiste, waar belastingbetalers moet voldoen sodra aan die kriteria voldoen is. Terwyl die verpligte benadering strenger is, bied dit groter sekerheid en konsekwentheid vir beide belastingbetalers en inkomste-owerhede.

Terwyl Bedrag B ontwerp is om 'n vereenvoudigingsmeganisme te vorm, lyk die toepassing daarvan nogal tegnies deurdat spesifieke kwalitatiewe en kwantitatiewe omvangskriteria nagekom moet word. Die rede hiervoor is dat entiteite wat byvoorbeeld ekonomies meer betrokke eienskappe vertoon, soos unieke en waardevolle ontasbare bates of uitgeslote transaksies soos hierbo genoem, uitgesluit sou word op grond daarvan dat hulle nie vergelykbaar is nie. Daarbenewens, waar jaarlikse bedryfsuitgawes baie laag of aansienlik hoër is as wat verwag word, byvoorbeeld hierdie uitgawes meer as 30% van die netto inkomste oorskry, sou Bedrag B ook nie van toepassing wees nie.

Sodra bepaal is dat 'n entiteit binne die bestek van Bedrag B val, aangesien daar geen uitsluitings is nie, stel 'n prysmatriks wat deur die OESO bepaal is, die korrekte prysbepaling voor, in die vorm van opbrengs op verkope, afhangende van die entiteit se bedryfsklassifikasie sowel as 'n faktorintensiteitsklassifikasie. Dit beteken in wese dat, gebaseer op hierdie matriks,

die opbrengs op verkope enige plek tussen 1.5% en 5.5% kan wees. Na die bepaling van die prysbepaling word 'n kruiskontrolle van bedryfsuitgawes toegepas, en dit is bloot om die vasgestelde prysbepaling te staaf.

Dit is interessant om daarop te let dat daar tydens die werk wat deur die OESO uitgevoer is, gefokus was op die versekering dat die benadering billik was en ook die spesifieke ekonomiese en bedryfsomstandighede in sogenaamde lae-kapasiteit jurisdiksies in ag sou neem (dit is hoofsaaklik jurisdiksies met laer soewereine kredietgraderings en 'n gebrek aan voldoende vergelykbare data vir maatstafdoeleindes). In wese sou sulke jurisdiksies 'n spesifieke formule toepas wat dikwels 'n effens hoër opbrengs op verkope-opslag tot gevolg het as elders.

'n Bekommernis wat deur baie geopper is, is die implementering van Bedrag B, want daar is 'n aantal verskillende maniere waarop dit geïmplementeer en toegepas kan word. Die gekonsolideerde verslag stel egter maatreëls uiteen wat moet verseker dat Bedrag B nie tot dubbele belasting sal lei nie, byvoorbeeld omdat een jurisdiksie Bedrag B op 'n transaksie toepas, terwyl die jurisdiksie van die teenparty dit nie doen nie. Die OESO het ook 'n Model Bevoegde Owerheidsooreenkoms gepubliseer, wat sal help om verbintenis en sekerheid te bereik.

'n Verdere stap in die rigting van sekerheid en konsekwentheid is die OESO se Prysootomatiseringsinstrument, wat jaarliks opgedateer word. Met die vrystelling van die 2026-weergawe het die OESO verklaar:

“Die Prysootomatiseringsinstrument is ontwerp om outomaties die Bedrag B-opgawe vir 'n getoetste party binne die bestek te bereken, wat slegs minimale data-insette vereis. Dit is bedoel om die administratiewe en vereenvoudigingsvoordele van Bedrag B vir beide belastingadministrasies en belastingbetalers verder te optimaliseer. Die instrument sal jaarliks opgedateer word om enige veranderinge aan die prysmatriks en ander datapunte wat relevant is tot die toepassing van Bedrag B-aanpassingskenmerke te weerspieël.” (OESO, Februarie 2026 by: <https://www.oecd.org/en/topics/sub-issues/transfer-pricing/pillar-one-amount-b.html>).

Waarom maak dit saak vir Suid-Afrika?

Soos hierbo aangedui, is Bedrag B ontwerp om die oordragprysproses vir basiese groothandelverspreidingsaktiwiteite te vereenvoudig en te stroomlyn. Dit is veral relevant vir Suid-Afrika, wat 'n netto invoerder van goedere is. Die meeste buitelandse MNO-groepe wat in Suid-Afrika verkoop, werk deur middel van beperkte-risiko-verspreidingsentiteite. Indien hierdie verspreidingsentiteite aan die vereistes vir Bedrag B voldoen, sal die meganisme van toepassing wees, en die belastingbetaler sal 'n opbrengs op verkope-verhouding moet behaal in lyn met die voorgeskrewe prysmatriks.

Tans, sonder Bedrag B, berus die bepaling van die armlengteprys vir 'n verspreider op 'n maatstafstudie. Hoewel dit nuttige leiding bied, beteken die breë aard van oordragprysbepaling dat sulke studies tipies 'n geweegde gemiddelde interkwartielreeks tot gevolg het. Belastingbetalers kan dan 'n punt binne hierdie reeks kies wat hul omstandighede die beste weerspieël. In die praktyk val pryse dikwels na die onderste punt van die reeks wat in die maatstafontleding geïdentifiseer is. Aanpassings word slegs gemaak indien die belastingbetaler se resultate buite die reeks val en byvoorbeeld tydens 'n SARS-

oordragprysoudit geïdentifiseer word. In sulke gevalle word die opbrengs aangepas na die mediaan van die reeks.

In teenstelling hiermee is Bedrag B se prysmatriks meer geteiken, wat 'n nouer reeks bied en meer akkurate inkomste-invordering bevorder. Boonop, aangesien Suid-Afrika as 'n jurisdiksie met lae kapasiteit beskou word, sal die aanvaarde "verhoging" onder Bedrag B oor die algemeen lei tot 'n meer gepaste vlak van opbrengs vir plaaslike verspreiders. Dit kontrasteer met globale maatstafstudies, wat dikwels laer opbrengste lewer in vergelyking met wat gepas is vir die Suid-Afrikaanse mark. Dus, terwyl Bedrag B voordele vir die belastingbetaler sou bied, soos sekerheid, konsekwentheid en aangesien die OESO die prysinstrument ook 'n laer koste vir die uitvoering van die analise verskaf het, sou dit ook gepaste inkomste-invordering vir SARS van kwalifiserende entiteite verseker.

Verder moet daarop gelet word dat die Afrika-belastingadministrasieforum verduidelik het dat dit Bedrag B ondersteun en in werklikheid reeds voorgestelde konsepte in sy voorgestelde benadering tot oordragprysbepaling vir sy lede ingestel het. Dus sou die bekendstelling van Bedrag B ook voordelig wees waar die hoofentiteit wat aan sy roetine-verspreiders in ander Afrikalande verkoop, in Suid-Afrika geleë is, aangesien breë vertroue op die reëls dubbele belasting sou verminder en verseker dat die regte oorblywende wins in Suid-Afrika behou en belas word.

Gevolgtrekking

Daar word wyd verwag dat Suid-Afrika sal voortgaan met die implementering van Bedrag B, gegewe die potensiële voordele vir die Suid-Afrikaanse fiskus wat hierbo uiteengesit is. Aangesien Bedrag B nie bykomende vaardighede sal vereis nie en eintlik die werkklas vir SARS-ouditeure kan verlig, bied dit 'n aantreklike geleentheid om belastinginkomste doeltreffend te verhoog. Die kernvraag is nou of die Minister van Finansies hierdie ontwikkeling in sy Begrotingsrede op 25 Februarie 2026 sal aanspreek. Alle oë sal op sy aankondigings wees wanneer hy die verhoog betree.

FROM HEADWINDS TO TAILWINDS

The 2026 National Budget Speech comes at a pivotal moment for South Africa's economy.

Budget Speech
25 February 2026

#TrustedWithTheFuture | saica.org.za